

Institucionální kvalita

- **Komparativní ekonomie**
- **Kvalita správy**
- **Podmínky podnikání**
- **Konkurenceschopnost**

PROBLÉM:

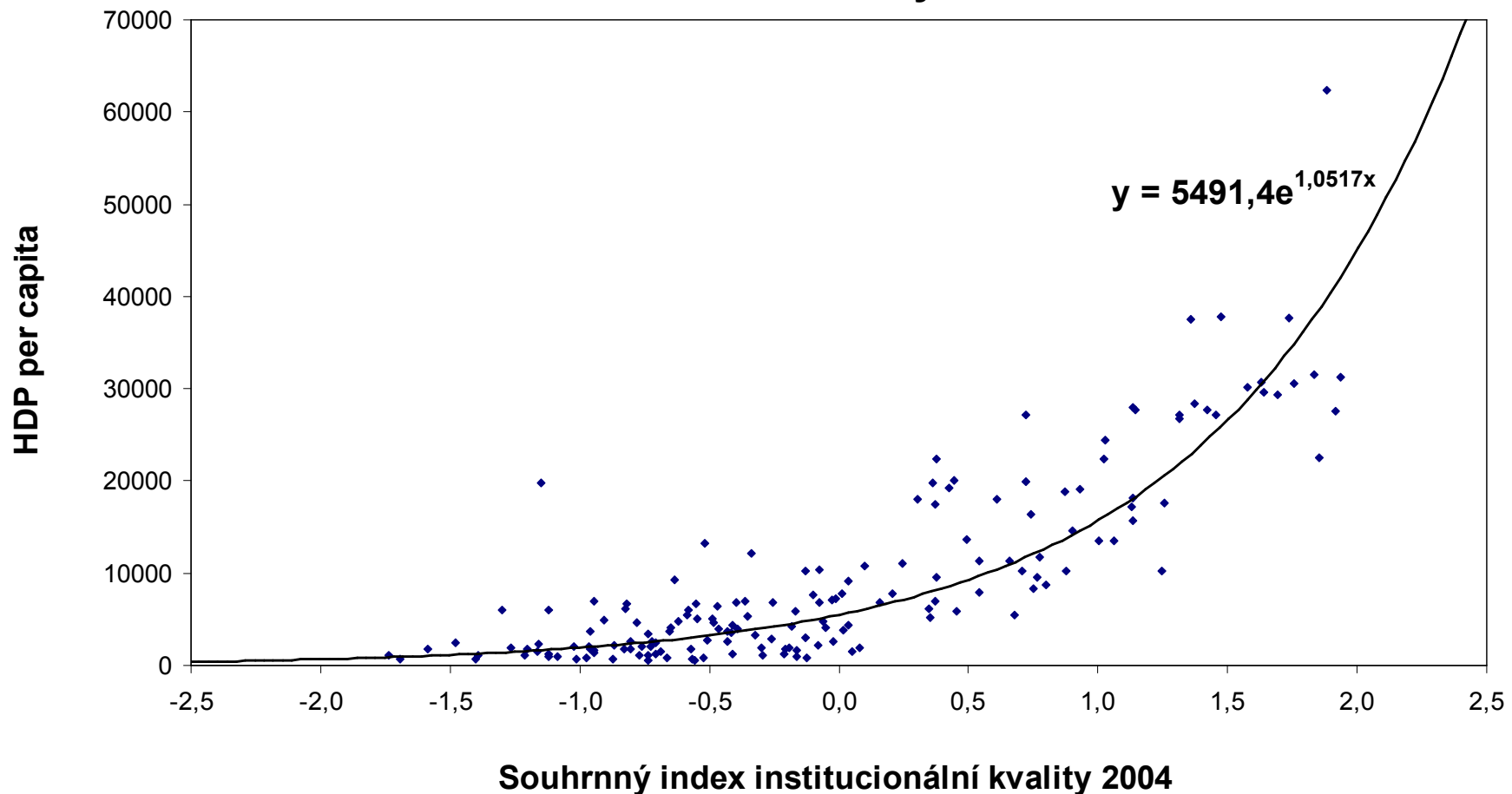
Proč se zabývat institucionálními aspekty?

PŘÍSTUP:

- nová institucionální ekonomie
- nová komparativní ekonomie

- Proč se zabývat institucionálními aspekty ?
- Protože se ukazuje, že „instituce za něco mohou“

Závislost institucionální kvality a HDP v roce 2004

Současná nová institucionální ekonomie „vstřebává“

- Komparativní analýzu institucí
- Institucionální pohled na politiku včetně „Public Choice“
- Sociologický pohled zaměřený na chování institucí a organizací

Nová komparativní ekonomie

- Porovnávání institucionální prostředí se opírá o definování institucionálních charakteristik společnosti nejen v oblasti politické a ekonomické, ale také u charakteru vládnutí a tvorby legislativy.

Komparativní ekonomie

- **60. léta** – srovnání kapitalismu a socialismu, třetí cesta jako kompromis mezi tržní a CP ekonomikou
- **70. léta** – zájem o komparaci opadá, soustředění na zvláštnosti (odlišnosti) kapitalismu
- **80. léta** – komparace USA x Japonsko (japonský model)
- **90. léta** – kolaps komunismu a počátek komparace různých systémů (modelů) kapitalismu – Varieties of Capitalism
- **Po roce 2000** – vznik Nové komparativní ekonomie

Komparativní ekonomie

Hall, Soskice: *Varieties of Capitalism*

- MOST MEZI STUDIEM BYZNYSU A KOMPARATIVNÍ EKONOMIÍ

Definují:

- Koordinované tržní ekonomiky (Německo)
- Liberálně tržní ekonomiky (USA)

Komparativní ekonomie

Amable: *The Diversity of Modern Capitalism*

- KOMPARATIVNÍ INSTITUCIONÁLNÍ ANALÝZA

Definuje:

- Tržní ekonomiky (Anglo-Saský model)
- Sociálně – demokratické ekonomiky
- Asijský kapitalismus
- Evropský kontinentální kapitalismus
- Jihoevropský kapitalismus

Komparativní ekonomie

K. Aiginger 2006

- Tržní ekonomiky (anglosaský model)
  - *Irsko, Lucembursko, Velká Británie*
- Sociálně demokratické ekonomiky
  - *Dánsko, Finsko, Švédsko, Nizozemsko*
- Evropský kontinentální kapitalismus
  - *Belgie, Francie, Německo, Rakousko, Itálie*
- Jihoevropský (středomořský) kapitalismus
  - *Portugalsko, Řecko, Španělsko*
- Dohánějící (catching up) země
  - *Česká republika, Maďarsko*

Kvalita správy

- **MĚŘENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY**
- **ANALÝZA POSTAVENÍ ČR v rámci EU**
- **DYNAMIKA INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN**

Ukazatele Governance Matters:

- DEMOKRACIE (G1)
- POLITICKÁ STABILITA (G2)
- VÝKONNOST VLÁDY (G3)
- KVALITA REGULACE (G4)
- PRÁVNÍ ŘÁD (G5)
- KONTROLA KORUPCE (G6)

Hodnoty od – 2,5 (nejhorší výsledek) do + 2,5 (nejlepší výsledek)

MĚŘENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY

■ Další doplňkové ukazatele:

G1 - Index ekonomické svobody Fraser Institute a index ekonomické svobody Heritage Foundation

G2 - Indexy politického rizika (Howell, L.D.: *Handbook of Country and Political Risk Analysis*, 2001)

G3 - Indexy hodnotící plýtvání veřejnými zdroji, transparentnost rozhodování a adaptabilitu vlády (WEF)

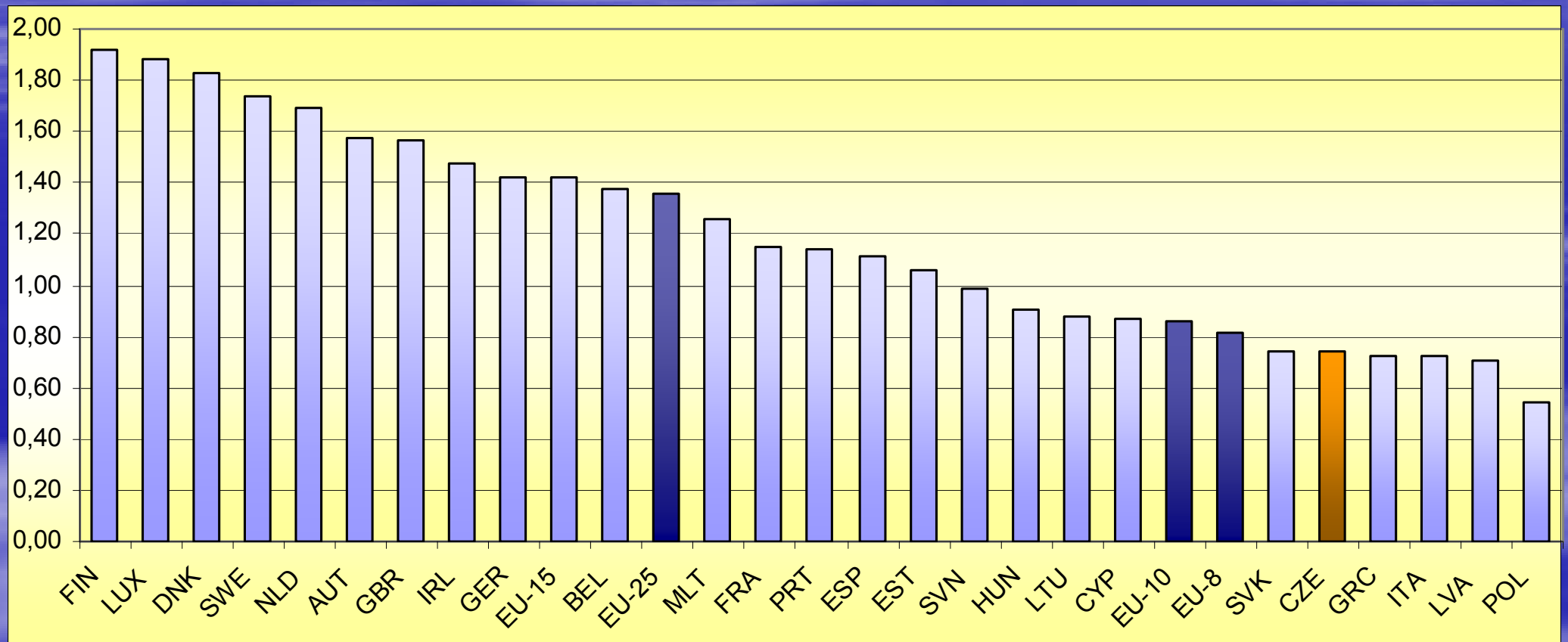
G4 - Indexy hodnotící cenovou regulaci, regulaci na trhu práce a regulaci finančních institucí, indexy regulace omezující svobodu podle Fraser Institute (IMD)

G5 - Composite Country Law Index (EBRD) indexy hodnotící právní kvalitu (IMD), nezávislost soudů a vlastnická práva (WEF)

G6 - Index vnímání korupce, Globální barometr korupce (Transparency International)

Analýza postavení ČR v rámci EU

SOUHRNNÝ UKAZATEL INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY 2004

Zdroj: Governance Matters IV, vlastní úprava.

Poznámka: Souhrnný ukazatel je spočítán jako průměr šesti ukazatelů z projektu Governance Matters.

Analýza postavení ČR v rámci EU

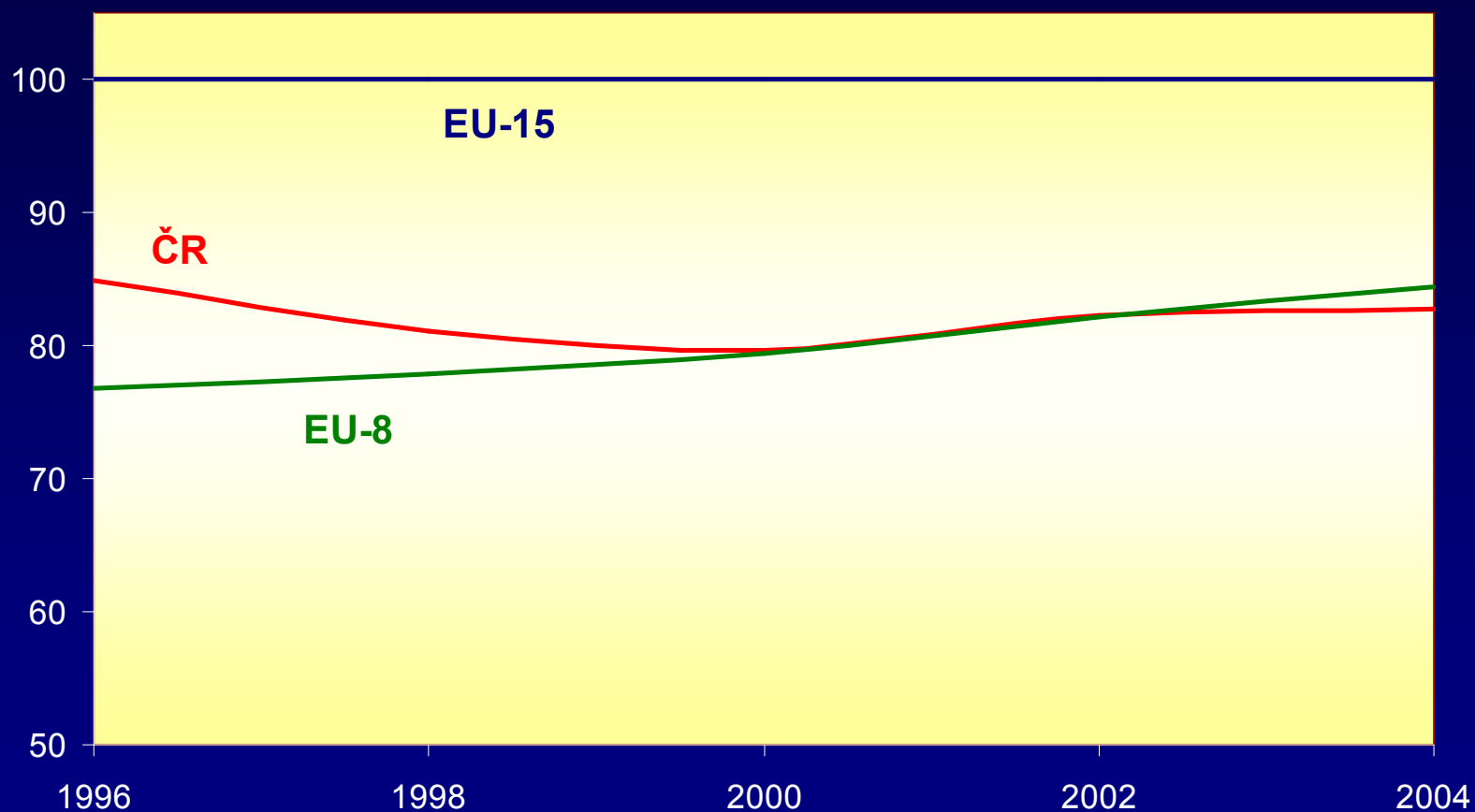
Souhrnný ukazatel institucionální kvality 1996-2004

	1996	1998	2000	2002	2004
Průměr EU-25	1,14	1,20	1,20	1,25	1,20
Průměr EU-15	1,49	1,53	1,51	1,52	1,42
Průměr EU-10	0,62	0,71	0,73	0,85	0,86
Průměr EU - 8	0,57	0,63	0,69	0,81	0,81
Česká republika	0,88	0,76	0,70	0,81	0,74

Zdroj : Governance Matters IV, vlastní úprava.

Analýza postavení ČR v rámci EU

Souhrnný ukazatel institucionální kvality - konvergence k EU-15

Analýza postavení ČR v rámci EU

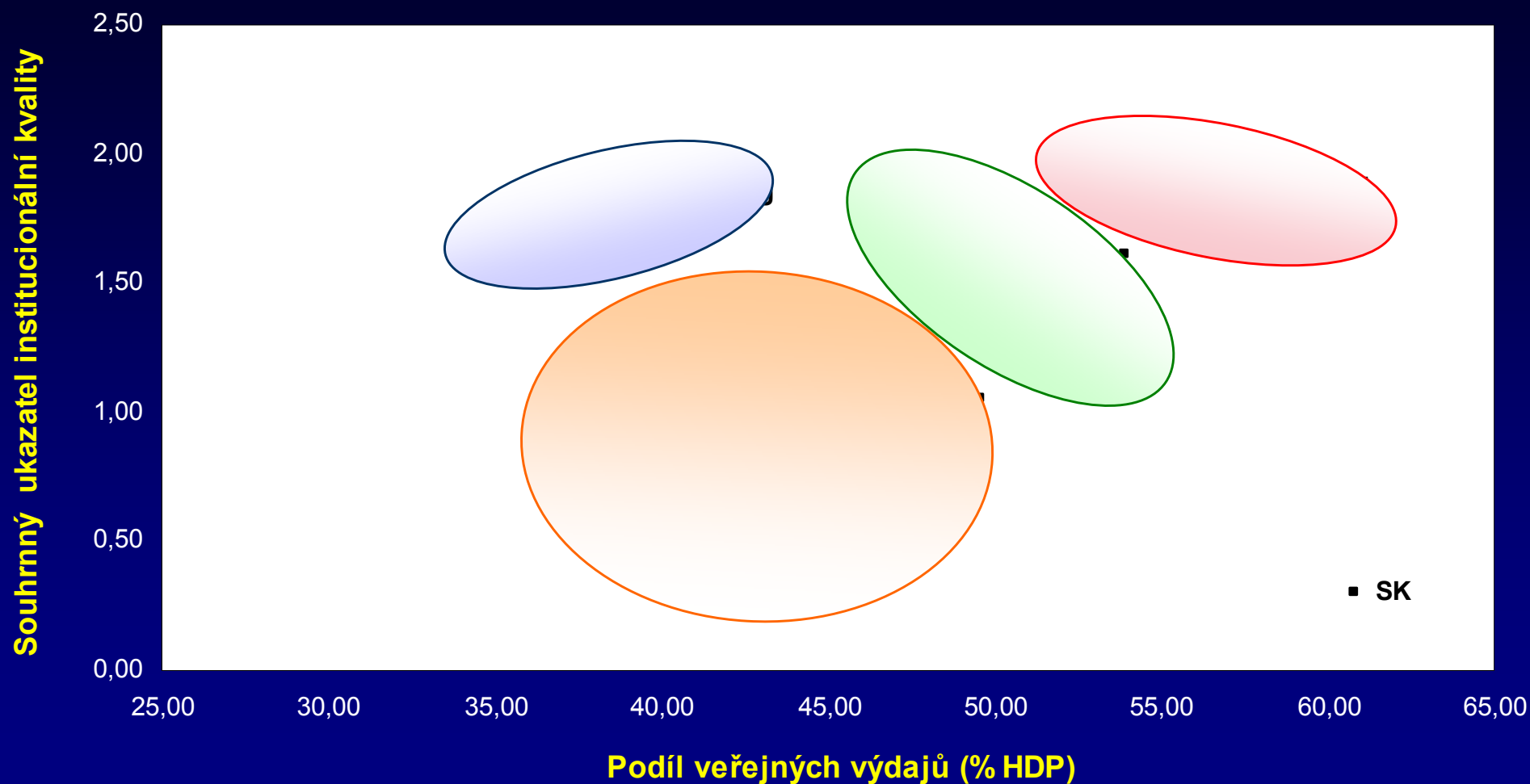
- 1996 – 2004 – pokles rozdílu mezi EU-10 a EU-15
  - **Demokracie, politická stabilita a regulační zátěž** - úspěšné přizpůsobování
  - **Efektivita vlády, právní řád** - výraznější rozdíly
  - **Kontrola korupce** - nejzávažnější zaostávání
- **! pokles** souhrnného indexu
  - Kypr, Polsko a mírný Maďarsko i Česká republika
- Vysoce dynamický vývoj – pobaltské země a Slovensko
- **Česká republika**
  - Souhrnný index relativně stabilní
  - Nejhorší vývoj - kontrola korupce
  - Mírný pokles – demokracie, politická stabilita a efektivita vlády
  - Zlepšení právního prostředí a kvality regulace

DYNAMIKA INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN

Čtyři varianty evropského kapitalismu 1998

- anglosaský, kontinentální, jihoevropský a severský

Vztah mezi ukazatelem institucionální kvality a veřejnými výdaji 1998

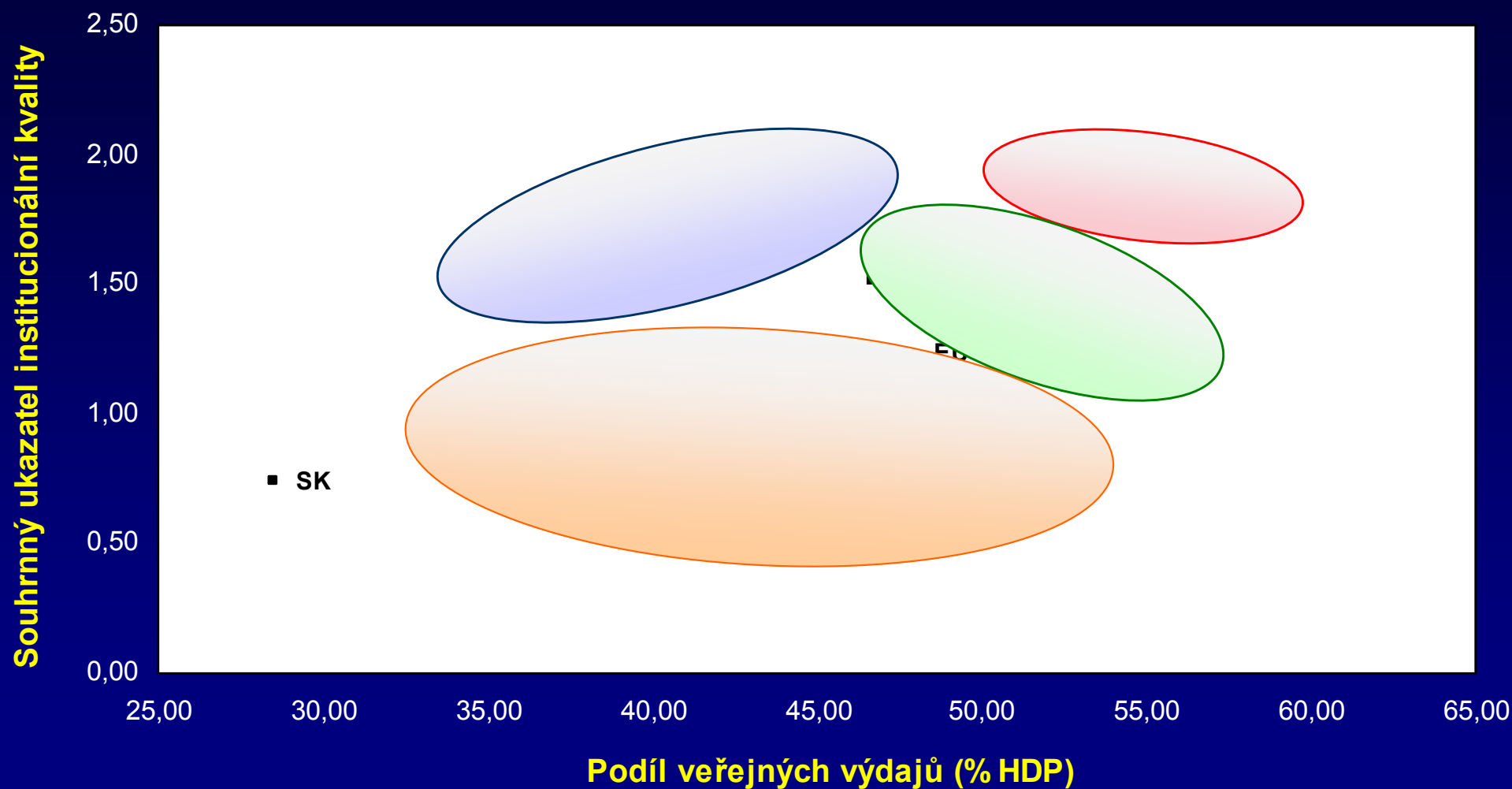

DYNAMIKA INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN

Čtyři varianty evropského kapitalismu 2004

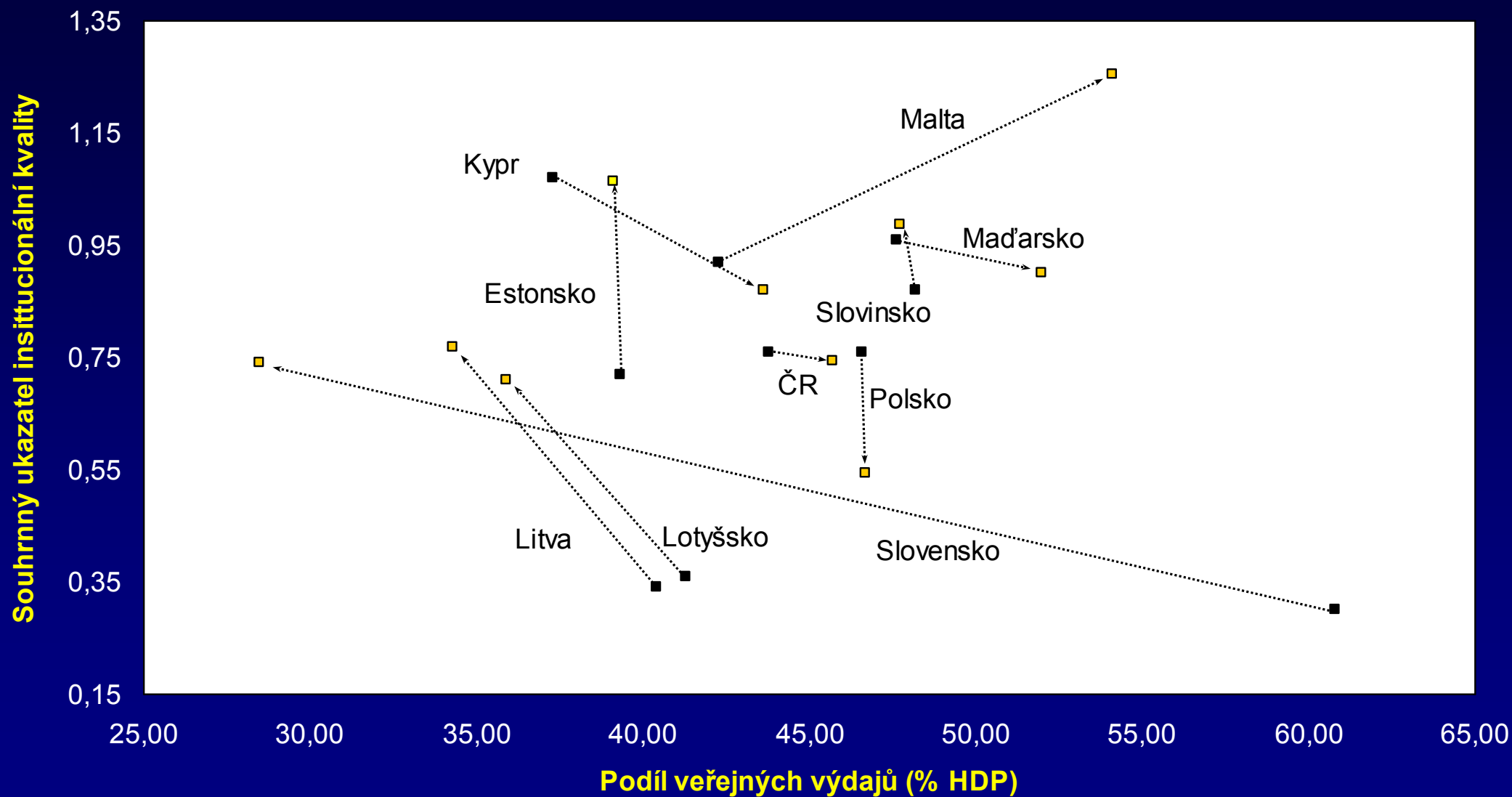
- anglosaský, kontinentální, jihoevropský a severský

Vztah mezi ukazatelem institucionální kvality a veřejnými výdaji 2004

DYNAMIKA INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN

Dynamika institucionálních změn EU-10 v období 1998-2004

DYNAMIKA INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN

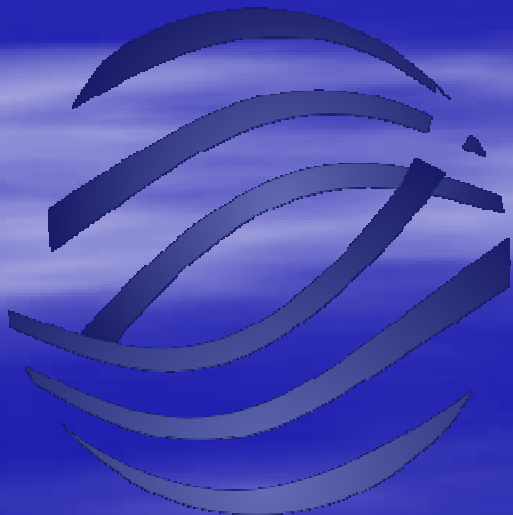
EU-10 - období 1998 - 2004

	Institucionální kvalita – % rozdíl vzhledem k EU-15	Veřejné výdaje - % rozdíl vzhledem k EU-15	Podíl změny institucionální kvality na celkové změně (%)	Podíl změny veřejných výdajů na celkové změně(%)
Slovensko	32,53	-66,66	19,2	80,8
Litva	31,91	-12,38	86,9	13,1
Estonsko	27,66	-0,13	100	0
Lotyšsko	26,38	-10,92	85,,4	14,6
Slovinsko	12,44	-0,69	99,7	0,3
Malta	28,04	24,82	56,1	43,9
ČR	2,52	4,26	25,9	74,1
Maďarsko	0,56	9,48	0,4	99,6
Kypr	-8,87	13,35	30,6	69,4
Polsko	-11,55	4,70	85,8	14,2

Česká republika

- Dva nejpalčivější problémy – korupce a právní řád
- Pokles rozdílu mezi ukazateli institucionální kvality EU-10 a EU-15
- Provedená analýza kvality správy zemí EU-25 potvrzuje oprávněnost dělení na odlišné modely kapitalismu
  - Vývoj zemí EU-15 stabilní – typ kapitalismu se výrazně nemění
  - Vývoj zemí EU-10 - vliv výrazných institucionálních změn na „zařazení“ k jednotlivým modelům

PODMÍNKY PODNIKÁNÍ

Metodika hodnocení

„*Doing Business*“ – každoroční srovnání podmínek podnikání podle metodiky Světové banky

– 175 zemí

– 10 kritérií

- 1) zahájení podnikání, 2) udělování povolení, 3) podmínky zaměstnávání, 4) registrace vlastnictví, 5) získávání úvěru, 6) ochrana investorů, 7) platba daní, 8) regulace zahraničního obchodu, 9) vynutitelnost smluv, 10) ukončení podnikání

– „tvrdá“ data

- Počty procedur, délka procedur, náklady a zákonné povinnosti podnikatele/žadatele/zaměstnavatele atd. v modelových případech pro každé z hodnocených kritérií

Pozice ČR 2005/2006

Hodnocené kritérium	Pořadí ČR 2006	Pořadí ČR 2005	Změna 2005/2006
Získávání úvěru	21	19	- 2
Zahraniční obchod	41	39	- 2
Regulace zaměstnávání	45	44	- 1
Vynutitelnost smluv	57	55	- 2
Registrace vlastnictví	58	55	- 3
Zahájení podnikání	74	85	+ 11
Ochrana investorů	83	81	- 2
Získávání povolení	110	111	+ 1
Placení daní	110	104	- 6
Ukončení podnikání	113	110	- 3
<i>Celkové hodnocení</i>	52	50	- 2

EU-22 (2006)

- **Nejlepší průměrné umístění:**

- Regulace zahraničního obchodu
- Zahájení podnikání
- Ukončení podnikání

- **Nejhorší průměrné umístění:**

- Podmínky zaměstnávání
- Platba daní
- Ochrana investorů

- **Špička EU-22:**

- **UK (6.), DK (7.), IE (10.), SE (13.), FI (14.), LT (16.), EE (17.), BE (20.), DE (21.), NL (22.)...**

ČR – ukončení podnikání

	CZ	EU-22	EU-14	EU-8	EU - Top		USA
počet let	9,2	2,2	1,5	3,5	0,9	IE, BE	1,5
náklady	14,5	10,5	9,0	13,3	1,0	NL	7,0
míra návratnosti	18,5	59,0	71,0	45,0	89,1	FI	77,0

ČR – platba daní

	CZ	EU-22	EU-14	EU-8	EU - Top		USA
počet procedur	14,0	18,8	16,9	22,1	5,0	SE	9,0
časová náročnost	930,0	260,1	222,2	326,4	76,0	IE	325,0
daňová zátěž	49,0	50,7	52,8	47,0	25,8	IE	46,0

ČR – získávání (stavebních) povolení

	CZ	EU-22	EU-14	EU-8	EU - Top		USA
počet procedur	31,0	16,0	13,9	19,6	7,0	DK	19,0
počet dnů	245,0	189,0	175,2	213,0	56,0	FI	69,0
náklady	14,5	79,6	83,0	73,5	14,5	CZ	16,0

ČR - ochrana investorů

	CZ	EU-22	EU-14	EU-8	EU - Top		USA
index otevřenosti	2,0	5,5	6,2	4,4	10,0	UK,FR, IE	7,0
index odpovědnosti	5,0	4,5	4,5	4,4	8,0	SI	9,0
index žalovatelnosti	8,0	6,5	6,1	7,1	9,0	IE,PL	9,0

ČR – zahájení podnikání

	CZ	EU-22	EU-14	EU-8	EU - Top		USA
počet procedur	10,0	7,2	6,9	7,8	3,0	SE	5,0
počet dnů	24,0	24,1	19,7	31,9	5,0	DK	5,0
náklady	8,9	7,5	6,3	9,6	0,0	DK	0,7
kapitálový vklad	36,8	43,4	33,9	60,0	0,0	FR,IE,UK	0,0

Názor podnikatelů

(vlastní průzkum CES VŠEM X-XI/06)

Problémová oblast	Naléhavosť
Časté změny daňových předpisů, metodických stanovisek, formulářů	1,25
Délka soudního řízení	1,25
Rozsah a složitost daňových předpisů	1,36
Složitá a nestabilní právní úprava podnikání	1,37
Neefektivní potírání korupce a netransparentního lobbingu v politice	1,38
Příliš štědrý a málo kontrolovaný sociální systém, který nemotivuje k přijetí odpovědnosti za vlastní obživu	1,39
Vysoké bankovní poplatky	1,42
Nepředvídatelnost soudních rozhodnutí	1,43
Nekvalitní výkon a osobní neodpovědnost úředníků státní a veřejné správy	1,45
Bující korupce a s ní související hospodářská kriminalita	1,50

Názor podnikatelů

(podle SPS-HK ČR Máme v ČR kvalitní podnikatelské prostředí?)

Rok	Právo	Správa	Daně	Finance	Celkem
2001	108,1	90,0	93,5	93,2	96,2
2002	108,8	93,8	104,4	91,5	99,6
2003	112,5	95,8	107,0	85,5	100,2
2004	116,2	96,1	105,5	82,5	100,1
2005	115,3	94,1	107,4	75,4	98,1

Závěr I

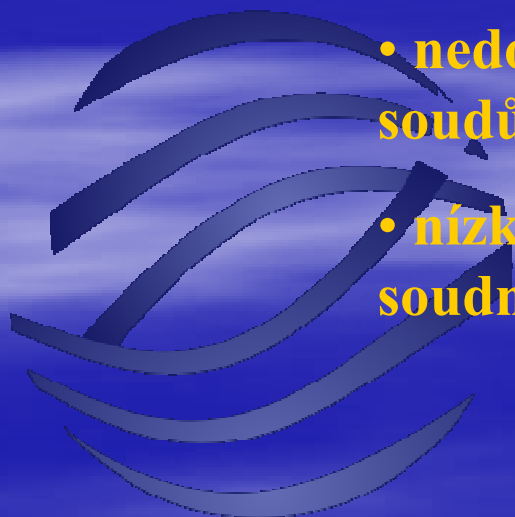
Oblasti kritického hodnocení expertů SB a kritiky českých podnikatelů korespondují:

- **Daně**
- **Soudnictví/Právní řád a jeho aplikace**
- **Časová náročnost, nestabilita, nepředvídatelnost, nízká efektivita**

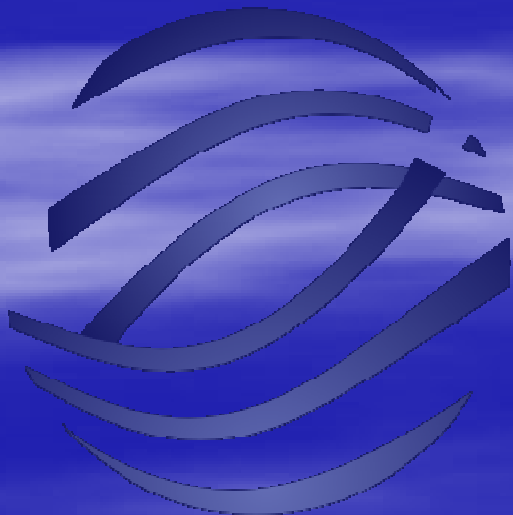
Závěr II

- **ČR vykazuje znaky země s franko-německou, kontinentální tradicí práva**
  - **důraz na procedurální formalismus**
  - **vyšší časová náročnost soudních a správních řízení**
  - **vyšší sklon k neformálním řešením, obcházení práva**
- **ČR vykazuje znaky institucionálně zaostalé země**
  - **nedostatky právní tradice nejsou vyrovnávány kvalitní prací soudů a státní správy**
  - **nízká efektivita, kvalita výkonu a úplnost státní správy a soudnictví brání zlepšení i při změnách v právním řádu**

KONKURENCESCHOPNOST

V GLOBALIZOVANÉ A ZNALOSTNĚ ZALOŽENÉ
EKONOMICE

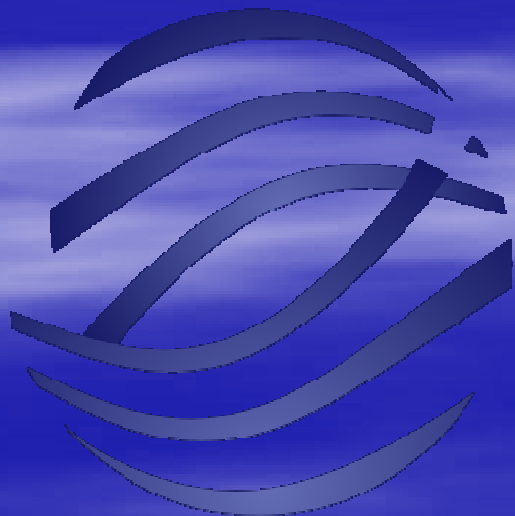
Osnova :

**I. RŮSTOVÁ VÝKONNOST A
MAKROEKONOMICKÁ STABILITA**

**II. KVALITATIVNĚ ZALOŽENÁ
KONKURENČNÍ VÝHODA**

**III. TENDENCE ROZVOJE INFORMAČNÍ
SPOLEČNOSTI**

I. RŮSTOVÁ VÝKONNOST A MAKROEKONOMICKÁ STABILITA

Růstová výkonnost ČR

reálný růst HDP - dvě rozdílné periody

- 1996–2000: Ø roční růst HDP 1,5 %
- 2001–2005: Ø roční růst HDP 3,6 %
  - 2004: růst HDP 4,7 %
  - 2005: růst HDP 6 %
- 2006 – 6 %

Faktory urychlující růst 2000–2006

- Silný příliv přímých zahraničních investic a rostoucí význam podniků pod zahraniční kontrolou
- Rychlý růst domácích investic a exportu
- Vstup do EU
- Konsolidace bankovního sektoru

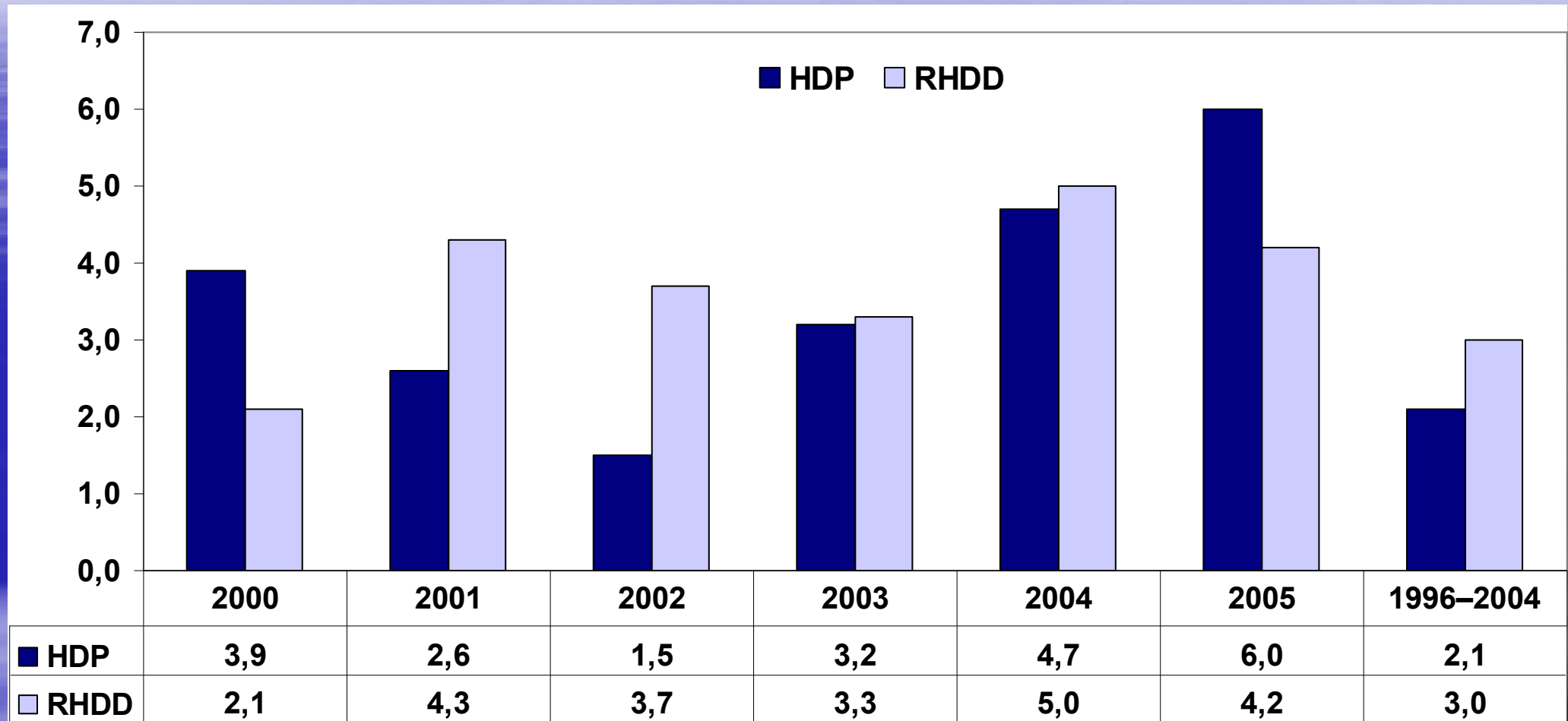
Proč HDP nemůže být jediným ukazatelem ekonomické výkonnosti?

- HDP je ukazatelem produkčního výkonu rezidentských jednotek včetně podniků pod zahraniční kontrolou.
- Růst blahobytu je ovlivněn i směnnými relacemi v zahraničním obchodě, rozdělováním důchodu se světem i tím, jak je HDP užit.
- Proto je nutné zkoumat vývoj ukazatelů reálného důchodu i vývoj užití HDP (spotřeba a investice).

Alternativní ukazatele SNÚ, které odrážejí vliv směnných relací (T/T) a procesy rozdělování důchodu se světem

- Reálný hrubý domácí důchod (vliv T/T)
- Reálný hrubý národní důchod (vliv T/T a salda prvotních důchodů se zahraničím)
- Reálný hrubý disponibilní důchod (vliv T/T, salda prvotních důchodů a salda druhotných důchodů se světem)

Růst reálného hrubého domácího důchodu (RHDD)

- 1996–2004: značný předstih RHDD před HDP v důsledku příznivých T/T
- 2005: výrazné zhoršení T/T

Implikace pro analýzu a hospodářskou politiku

- Hospodářská politika potřebuje všestranný a co nejpřesnější obraz o vývoji národního hospodářství
- K tomu nestačí makroekonomické indikátory běžně využívané (především HDP)
- Ukazatele reálného důchodu (především reálný hrubý disponibilní důchod) jsou z hlediska blahobytu země důležitější než HDP

Mezinárodní srovnání ČR a Slovenska 2001-2004 (Ø roční růst v %)

	HDP	RHDD	RHND	RHDD
Česká republika	3,0	4,1	3,4	3,3
Slovenská republika	4,6	3,9	3,7	3,7

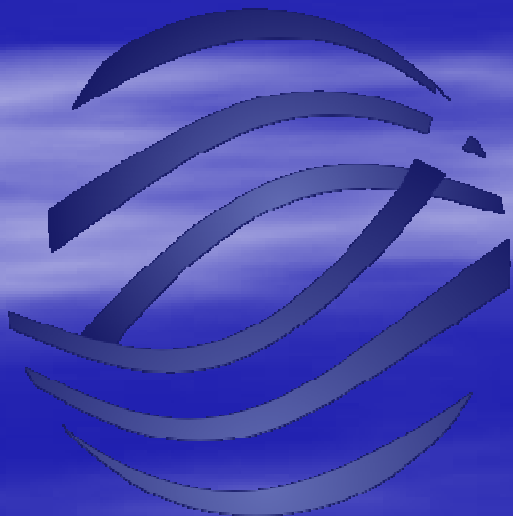
HDP – hrubý domácí produkt

RHDD – reálný hrubý domácí důchod

RHND – reálný hrubý národní důchod

RHDD – reálný hrubý národní disponibilní důchod

II. KVALITATIVNĚ ZALOŽENÁ KONKURENČNÍ VÝHODA

Diamant konkurenční výhody

Výrobní technologie

1. Technologická otevřenost
2. Technologická připravenost
3. Sofistikovanost výrobních procesů
4. Společensky odpovědné investice

Hodnotový řetězec

1. Význam regionálních trhů
2. Přítomnost nevýrobních aktivit
3. Prodej pod vlastní značkou
4. Firemní výdaje na výzkum a vývoj

Prostředí (poptávka a politika)

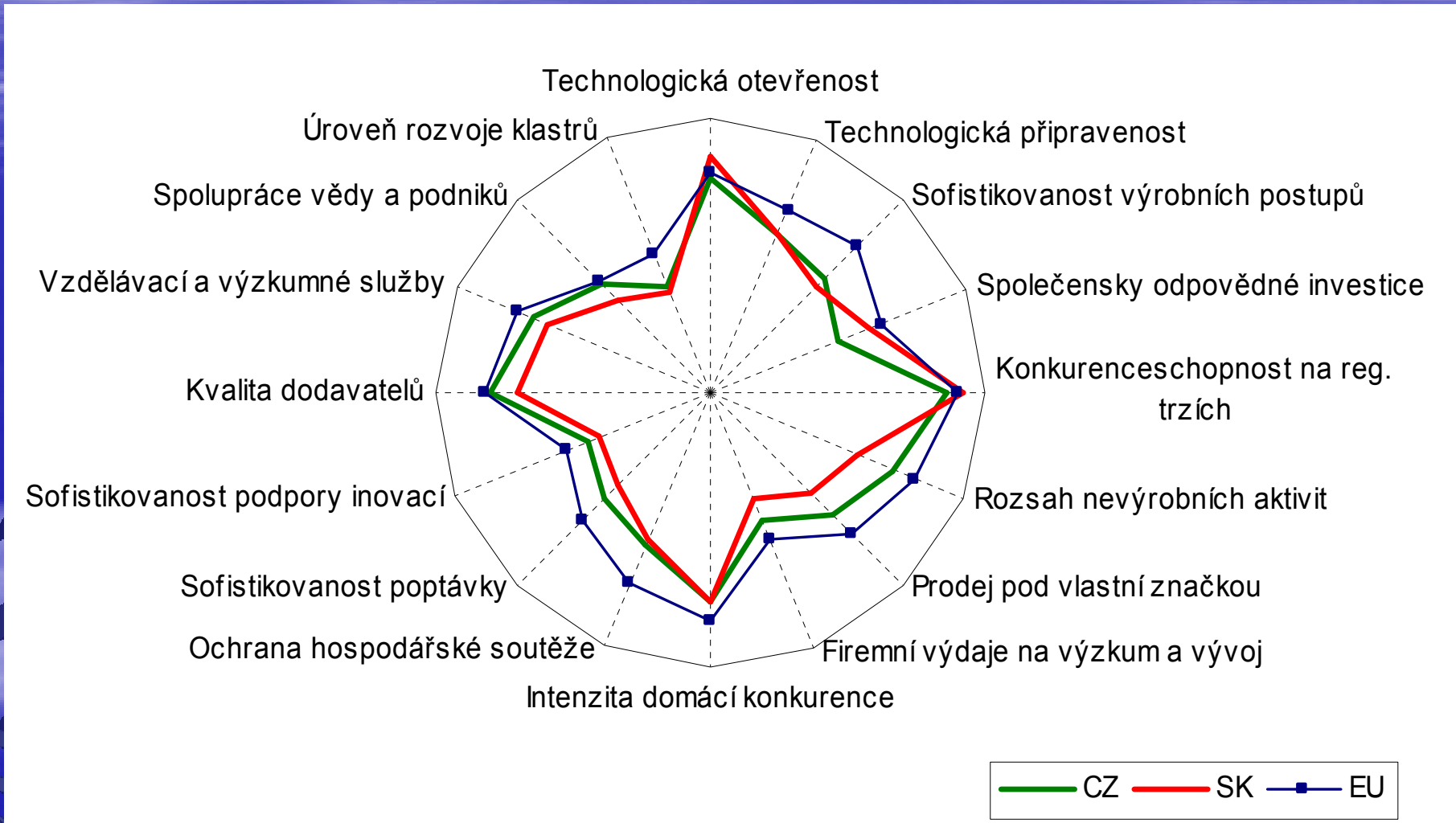
1. Intenzita domácí konkurence
2. Ochrana hospodářské soutěže
3. Sofistikovanost poptávky
4. Podpora inovací

Vazby a interakce

1. Kvalita domácích dodavatelů
2. Vzdělávací a výzkumné služby
3. Spolupráce vědy a podniků
4. Úroveň rozvoje klastrů

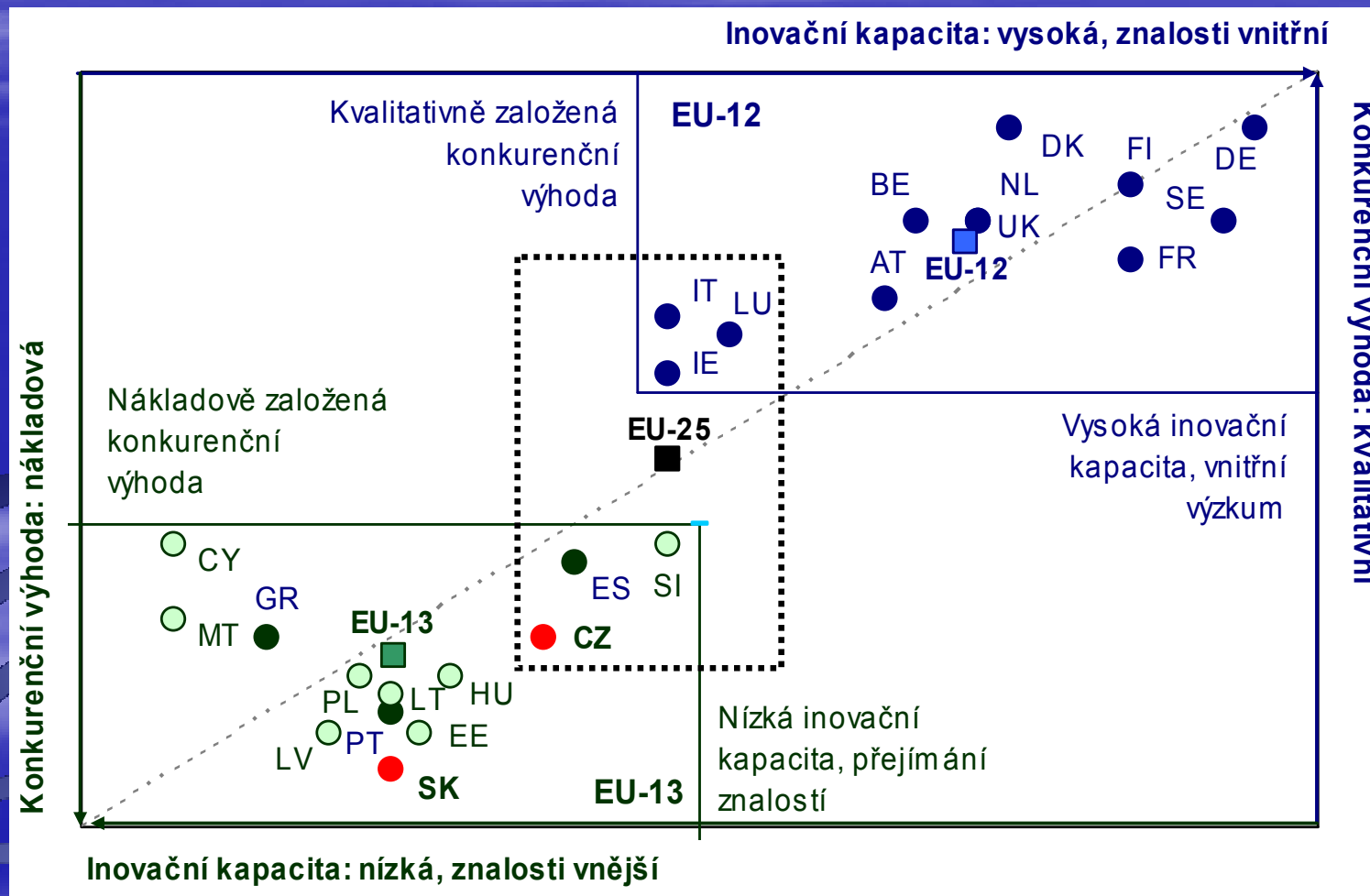

Přehled ukazatelů kvality konkurenční výhody

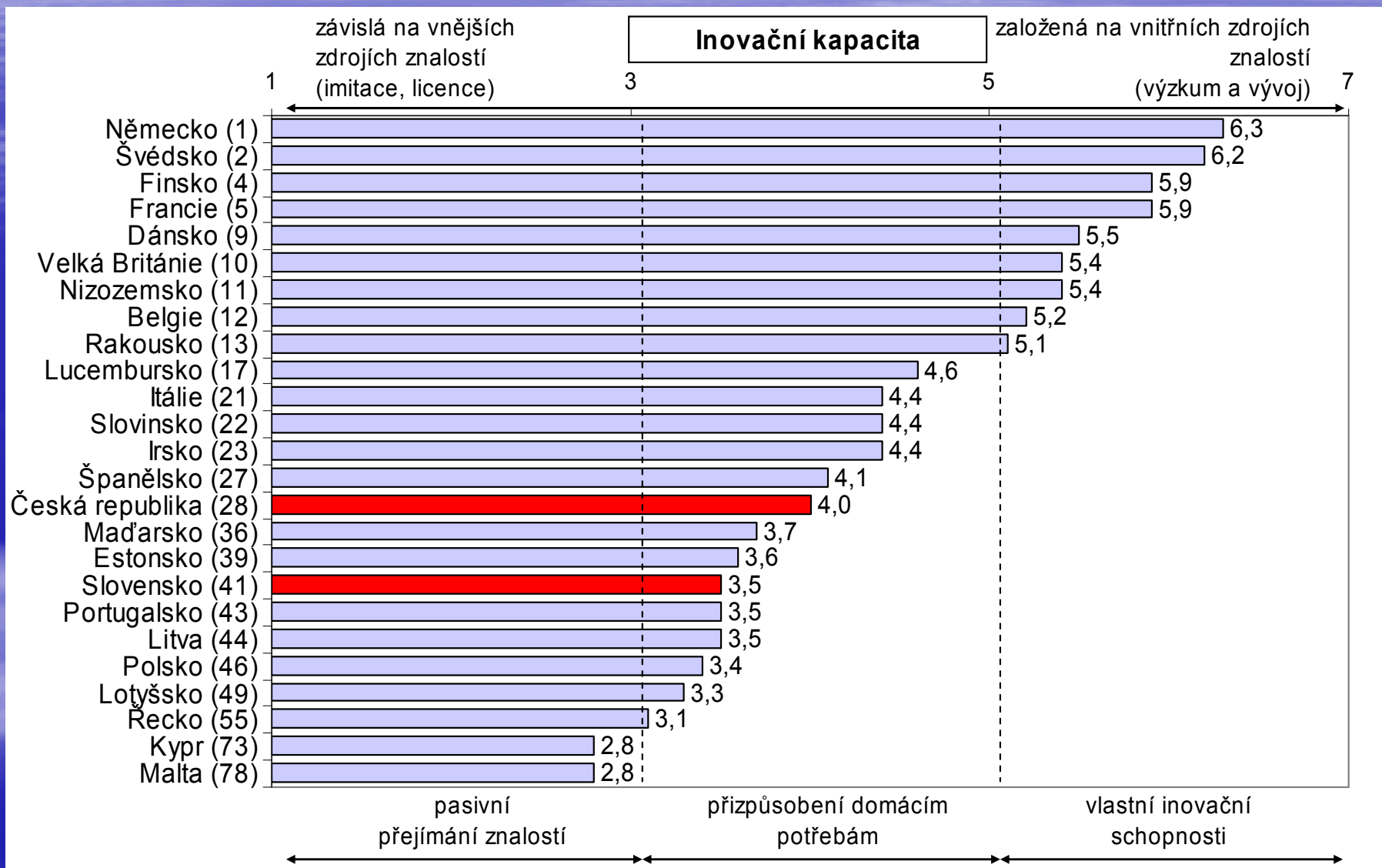

Matice konkurenční výhody

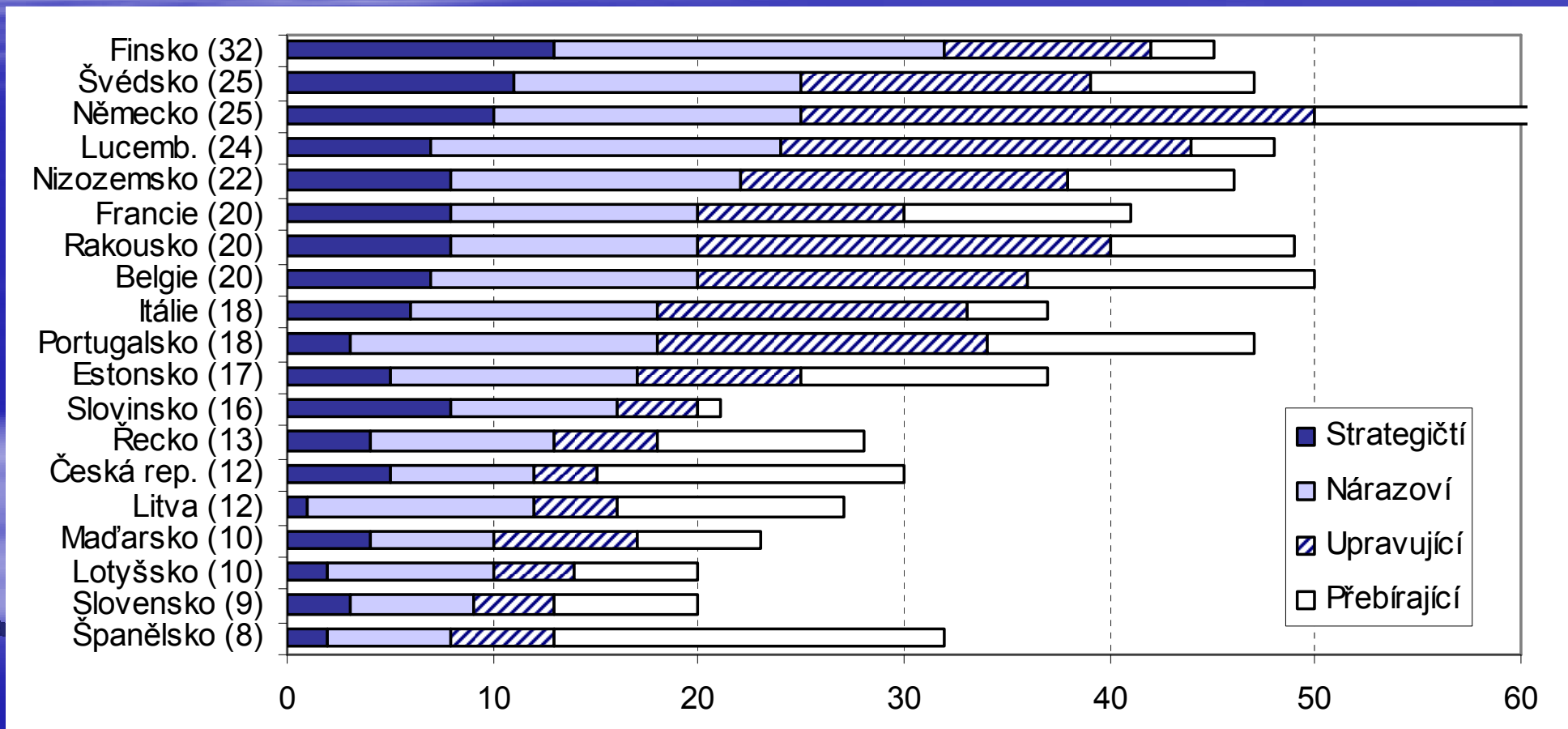
Zdroje konkurenční výhody a technologických znalostí
(úroveň inovační kapacity)

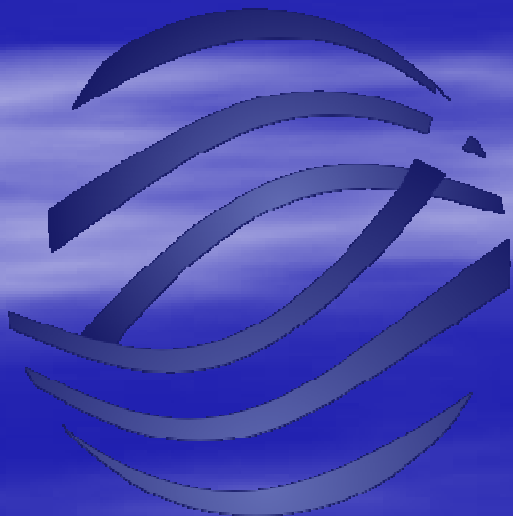
Zdroje technologických znalostí a úroveň inovační kapacity

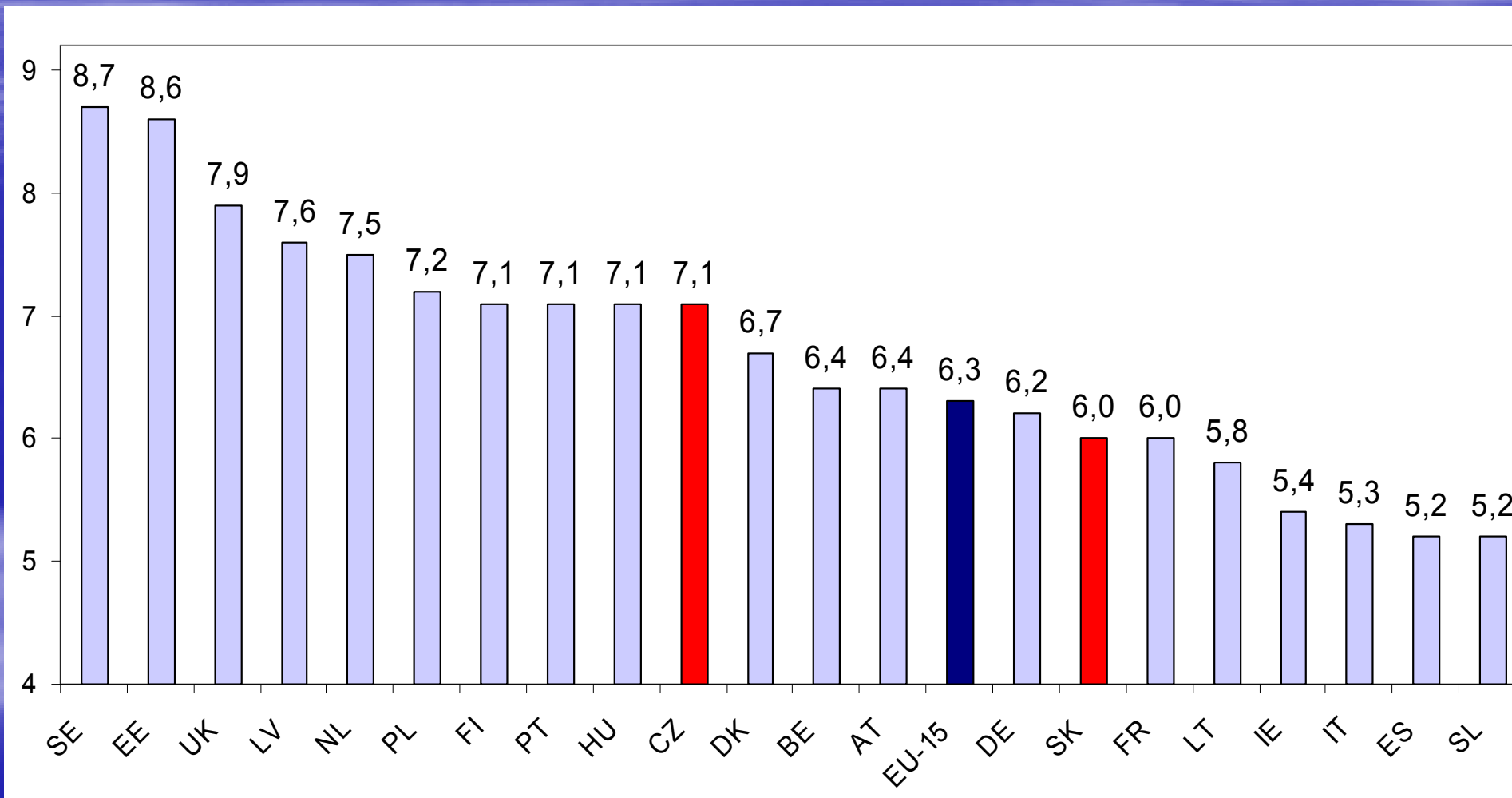
Výrobní technologie: Struktura inovátorů podle typu inovační strategie v % všech podniků 1998-2000

III. TENDENCE ROZVOJE INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI

Podíl výdajů na informační a komunikační technologie na HDP (rok 2004, %)

Výdaje na ICT

- po poklesu investic 2000 – 2002 (propad internetových firem), od roku 2002 znovu nárůst,
- EU-25 - nižší výdaje (6,4 % HDP) oproti USA (7,8 %) a Japonsku (8 %),
- v ČR - relativně vyšší výdaje na komunikační technologie oproti informačním technologiím – dynamika a zájem o telekomunikační infrastrukturu

Aplikace elektronického podnikání (e-Businessu)

- **nejvýznamnější oblast e-Businessu – elektronické zásobování (e-Procurement) , zřejmě klíčový faktor konkurenceschopnosti firmy z pohledu ICT**
- **dnes představuje 85 % objemu obchodů realizovaných elektronicky : základní princip – elektronická výměna obchodních dokumentů**

Informační společnost

- Rozvoj informační společnosti
  - relativně silnější pozice nových zemí EU v infrastruktuře
  - podstatně slabší v náročnějších aplikacích
- Poptávka a nabídka ICT
  - dosud silnější poptávka po technologiích,
  - slabší po službách ICT, lze očekávat právě opačný vývoj,
  - nabídka trhu ICT – postupný přesun do služeb,
  - využívání možností offshoringu – poskytování služeb ze zahraničí infrastrukturou internetu,
- ICT na úrovni firmy
  - sílící pozice analytických a integrujících aplikací